

Душица Димитровска Гајдоска

Љупка Христова-Башевска,
Црквата и световното,
Слово, Скопје, 2002.

Во својата најнова книга „Црквата и световното“, авторката Христова-Башевска си ја поставува, како што самата пишува во заклучокот, пионерската задача да ги проучи категориите „црква“ и „световно“ во македонскиот контекст. Книгата започнува со анализа на она што Башевска го нарекува „објект на (нивниот) однос“ и навестува дека анализата неизбежно ќе вклучи поими и термини од социологијата и филозофијата на религијата. Токму во тие области авторката ја сместува проблематиката на книгата, а односот црква-световно го третира како категорија што обединува елементи од социјално-психолошка, политичко-правна и теолошко-доктринарна природа.

Во анализата на основните поими, Христова-Башевска нуди „погодбена“ употреба на терминот „световно“ во неговото потесно и пошироко значење. Во првиот случај, терминот „световно“ би означувал општество што се стреми да ја држи црквата настрана од власта, од сферата на политичкото; во поширокото значење - обид да се спречи идејно-етичката супримација на црквата. Низ таа перспектива во книгата се разгледуваат историско-динамичката и вредносната компонента на световното. Вториот носечки поим, поимот „црква“ Христова-Башевска го доведува во врска

Dusica Dimitrovska Gajdoska

Љупка Христова-Башевска,
Црквата и световното,
Слово, Скопје, 2002.

Në librin e saj më të ri “Kisha dhe profania”, autorja Hristova-Bashevska e shtron, siç shkruan ajo në përfundimin e vet, detyrën pioniere t’i studiojë kategoritë “kishë” dhe “profani” në kontekstin maqedonas. Libri fillon me analizë të asaj që Bashevska e quan “objekt i raportit (të tyre)” dhe paralajmëron se në analizë domosdo do të inkuadrohen kuptime dhe terme të sociologjisë dhe filozofisë së religjionit. Pikërisht në këto lëmenj autorja e vendos problematikën e librit, kurse raportin kishë-profani e trajton si kategori e cila bashkon elemente të natyrës sociale-psikologjike, politike-juridike dhe teologjike-doktrinore.

Në analizën e kuptimeve themelore, Hristova-Bashevska ofron përdorim “me marrëveshje” të termit “profani” në domethënien e saj më të ngushtë e më të gjërë. Në rastin e parë termi “profani” do të paraqiste një shoqëri që synon ta mbajë kishën anash pushtetit, nga sfera e politikës; në domethënien më të gjërë - përpjekje të pengohet suprimimi ideo-etik i kishës. Nëpër këtë perspektivë në libër shqyrtohen komponenta historike-dinamike dhe vlerësore të profanisë. Kuptimin tjetër bartës, kuptimin “kishë” Hristova-Bashevska e vë në lidhje kryekëput me bashkësitë fetare krishtere me traditë më të vjetër (kisha

исклучиво со христијанските верски заедници со најстара традиција (православната и католичката црква).

Првиот дел од книгата завршува со анализа на односот на личноста кон стварноста. Својот пристап Христова-Башевска го гради врз Алпортовата концепција на „став“, како „ментална и неврална состојба на подготвеност организирана во искуството“. Тоа е перспективата низ која понатаму ќе биде разгледуван односот меѓу црквата и световното.

Вториот дел од книгата ги разгледува елементите од структурата на односот црква-световно. Основна појдовна хипотеза е дека карактерот на тој однос зависи од начинот на неговото формирање, односно, од принципот по кој елементите од неговата структура го здружиле своето дејство. Христова-Башевска разликува само два можни типа односи: автентичен (однос во кој доаѓа до израз она што им е иманентно на црквата и на општеството (идеален модел) и девијантен (компромисен) однос.

Третиот дел од книгата се задржува на „автентичниот однос“, разгледувајќи ги токму иманентните својства на црквата и религијата во однос на институциите на државата. Овде логично спаѓаат проблемите на земната власт (авторката дава преглед на библиското социјално-етичко учење од еврејската традиција со Новиот завет) и стремежот за идејно-етичка супремација на Црквата како институција. Книгата завршува со белешка за девијантниот однос меѓу црквата и општеството, за политизираноста на црквата и за идеолошките отпори кон осветлувањето на третман во годините на социјализмот, проблем што читателот може да го протолкува и како автентична мотивација за настанување на ова дело.

ortodokse dhe katolike).

Pjesa e parë e librit mbaron me analizën për raportin e personalitetit ndaj realitetit. Qasjen e saj Hristova-Bashevskaja e ndërton mbi konceptcionin e Alportit të “qëndrimit”, si “gjendje mentale dhe neurale e përgaditjes së organizuar në përvojë”. Kjo është perspektiva nëpër të cilën do të shqyrtohet raporti midis kishës dhe profanisë.

Pjesa e dytë e librit i shqyrton elementet nga struktura e raportit kishë-profani. Hipoteza themelore nismëtare është se karakteri i këtij raporti varet nga mënyra e formimit të tij, përkatësisht nga parimi sipas të cilit elementet e strukturës së tij e kanë bashkuar veprimin e vet. Hristova-Bashevskaja dallon vetëm dy tipe të mundshme të raporteve: autentik (raport në të cilin vjen në shprehje ajo që është imanente për kishën dhe shoqërinë /model ideal/ dhe raport devijant /kompromisi/).

Pjesa e tretë e librit ndalet te “raporti autentik”, duke i shqyrtuar pikërisht vetitë imanente të kishës dhe religjionit në raport me institucionet e shtetit. Këtu logjikisht bien problemet e pushtetit të kësobotshëm (autorja jep pasyrë të mësimin biblik, socialo-etik nga tradita hebraike me Dhiatën e Re) dhe synimin për suprimim ideo-etik të Kishës si institucion. Libri mbaron me shënimin për raportin devijant midis kishës dhe shoqërisë, për politizimin e kishës dhe për rezistencat ideologjike drejt ndriçimit të viteve të tyre të socializmit, problem që lexuesi mund ta interpretojë edhe si motivim autentik për paraqitjen e kësaj vepre.

Përkthim: Lindita Ahmeti